

Kulosen teos ei ole systemaattinen hakuteos, vaan eräänlainen yksinpuhelu etymologisen sanakirjan toimitustyön tiimoilta. Se on laadittu ilmeisen nopeasti SSA:n toisen osan valmistuttua, ja pieni kypsyttely ja tarkistelu olisi vaikuttanut edullisesti lopputulokseen. Vanhaa kirjasuomea koskevan tutkimuksen osuus nuorimpien sanastokerrostumien etymologioinnissa on jätetty miltei kokonaan esittelemättä. Marin kirjakielten murrepohjan esittely on lipsahtanut väärin sivulle 112. Kirjallisuusluettelo sisältää tekijän omien sanojen mukaan lähdeostosten lisäksi laajahkon valikoiman keskeistä etymologista kirjallisuutta, mutta tosiasiaa siinä ei ole edes kaikkia keskeisiä lähteitä. Esimerkiksi Aulis J. Joen *Uralier und Indogermanen* (1973) puuttuu samoin kuin Károly Rédein *Zu den indogermanisch-uralischen Sprachkontakten* (1986). Tutkimushistorian alalta olisi kannattanut mainita mm. A. D. Kylstran *Geschichte der germanisch-finnischen Lehnwortforschung* (1961) ja valikoima etymologisten sanakirjojen arvosteluja, joista etenkin Erkki Itkosen arvio Björn Collinderin *Fenno-Ugric Vocabulary* on lähes

sanakirjan veroinen.

Teoksensa jälkisanoina Ulla-Maija Kulonen toivoo, että etymologointiin ja etymologisten sanakirjojen toimittamiseen liittyviä ongelmia pohdittaisiin jatkossa syvällisemminkin. Toimittajat ovat tietysti aina pyrkineet tekemään työnsä niin hyvin ja perusteellisesti kuin mahdollista, mutta työskentelyn periaatteista ei juurikaan ole julkisesti keskusteltu. Keskusteleminen on ollut vaikeaa mm. siksi, että periaatteita ei ole pantu mihinkään näkyviin, vaan ne ovat aikojen kuluessa muotoutuneet yksityisten toimittajien mielessä ja jääneet sinne piiloon. Etymologian ystävää suorastaan hirtittää ajatella, miten paljon arvokasta tietoa ja kokemusta katosi lopullisesti Erkki Itkosen ja Aulis J. Joen myötä. Ulla-Maija Kulonen on nyt ottanut tärkeän askelen siihen suuntaan, että tutkimustulosten lisäksi voitaisiin säilyttää ja kehittää myös tutkimuserinnettä. ■

KAISA HÄKKINEN

*Finska institutionen vid Åbo Akademi,
Fänriksgatan 3, 20500 Åbo*

INKERINSUOMEN VARIATIO

Manja Irmeli Lehto *Ingrian Finnish: dialect preservation and change*. Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Uralica Upsaliensia 23. Uppsala 1996. 194 s. ISBN 91-554-3688-9.

Manja Lehdon väitöskirjan aiheena on inkerinsuomalaisen nykypuhekielen variaatio ennen kaikkea Inkerin suomalaismurteiden säilymisen näkökulmasta. Tutkimusaiheelle on ratkaisevana taustatekijänä ollut se historiallinen tosiasia, että toisen maailmansodan aikana rintama kulki Inkerinmaan halki ja että vuosina 1943–1944 Inkerinmaa lähes tyhjäksi väestöstä, kun Suo-

meen evakuoitiin n. 60 000 inkeriläistä. Kun heidät palautettiin takaisin Neuvostoliittoon, heidät vietiin kauas Inkerinmaasta, johon halukkaiden oli mahdollista palata vasta vuoden 1956 jälkeen. Alle puolet niistä evakuoituista, joita ei palautettu Neuvostoliittoon, jäi Suomeen, yli puolet muutti Ruotsiin ja sieltä edelleen Kanadaan, USA:han ja Australiaan. Myöhemmin In-

kerinmaalle palanneiden nopea assimilointi sekä koulujen ja suomenkielisen kirjallisuuden ja lehdistön puute heikensi suomen kielen asemaa voimakkaasti. Samoin viime vuosien paluumuutto Suomeen on jatkanut suomen kielen häviämistä Inkerinmaalta. Kanadaan, USA:han, Australiaan ja Ruotsiin muuttaneiden ja myös Venäjälle jääneiden inkeriläisten suomi on ollut suurempien valtakielten puristuksessa. Suomessa asuvien inkeriläisten kieleen taas ovat olleet vaikuttamassa paikalliset murteet ja suomen yleiskieli.

Väitöskirjaa on edeltänyt pitkäaikainen aineiston keruu vuosina 1987–92. Manja Lehto on itse kerännyt tutkimusaineistonsa neljästä (oikeastaan viidestä) eri maasta: Kanadasta, Ruotsista, Suomesta ja Venäjältä Inkerinmaalta ja Komista. Kaikkiaan Lehto on haastatellut 49:ää informanttia (16:ta miestä, 33:a naista) yhteensä 52 tuntia. Varsinaiseksi tutkimusaineistoksi hän on valinnut 24 kielenopasta (8 miestä, 16 naista), 4 jokaisesta maasta, paitsi Suomesta on mukana 8 kielenopasta (4 länsimurteiden ja 4 itämurteiden alueelta). Tutkimukseen valitun haastattelun täytyi täyttää asetetut kriteerit: nauhoituksen hyvä laatu ja mahdollisuus vähintään 35 minuutin jakson litterointiin haastattelun keskeistä tai lopusta. Komin ja Imatran kielenoppaat tekijä on tosin joutunut ottamaan ainoina mahdollisina mukaan, vaikkeivät kriteerit olekaan täyttyneet. Jokaisen 24 oppaan puheesta on esiintymistaajuuden mukaan tarkkailtu joitakin murrepiirteitä 35 minuutin ja toisia piirteitä 15 minuutin ajalta. Puhenoisuuden vaihtelun vuoksi Lehto on pyrkinyt saamaan aineiston tasakoosteisemmaksi litteroimalla kuitenkin jokaiselta kielenoppaalta noin 2 000 sanaa.

Vaikka Lehdon väitöskirjan aihe ei olekaan lingvistisesti ylen tulenarka, niin se joka tapauksessa on historiallis-poliittisesti herkältä alueelta. Niinpä tutkija onkin

joutunut persoonallaan poistamaan esteitä ja pelkoja, joita informanteilla niin idässä kuin lännessä on ollut nauhoitusta kohtaan. Vaikeat elämänkohtalot ovat opettaneet inkeriläisiä vaikenemaan, salaamaan syntyperänsä ja menneisyytensä sekä identifioitumaan valtaväestöön tai ainakin muuhun suomalaisväestöön. Muutamissa nauhoitus-tilanteissa on ollut mukana kolmaskin henkilö. Arvoitukseksi jää, minkä verran kolmannen kielen, ruotsin tai venäjän, osittainen käyttö haastattelutilanteessa on vaikuttanut kielenoppaan inkerinsuomeen ja puheenaiheiden valikointiin, vaikkapa varovaisuussyistä.

Tutkimuksensa tavoitteeksi Manja Lehto on asettanut sen todistamisen, että eri puolilla maailmaa asuvilla inkeriläisillä on säilynyt sellaisia murrepiirteitä, joiden avulla heidät voi identifioida juuri inkerinsuomalaisiksi. Toisena tavoitteena on ollut osoittaa viiden morfologisen tai morfofonologisen murrepiirteiden valossa, miten inkerinsuomi on säilynyt tai muuttunut eri maisissa. Näiden murrepiirteiden kvantitatiivisen analyysin perusteella Lehto on muodostanut kullekin kielenoppaalle murteellisuusindeksin. Viittätoista muuta murrepiirrettä tutkija on tyytynyt kuvaamaan esimerkein ja pitää niitä kvalitatiivisina murreindikaattoreina, jotka vahvistavat murteellisuusindeksiä. Morfologiset ja morfofonologiset piirteet on valittu tutkimuksen kohteeksi siksi, että niiden on havaittu muuttuvan vieraan vaikutuksen alaisuudessa vähemmän kuin esim. foneettisten tai fonologisten piirteiden. Taustamuuttujina, säilymisen tai muuttumisen selittäjinä, tutkija käyttää muuttoikää, koulutusta ja nykyisen asuinpaikan valtakieltä.

Lehdon työtä on haitannut aikaisemman tutkimuksen vähäisyys ja puutteellisuus: ei ole olemassa selkeää kokonaisuudesta siitä, minkälaisia Inkerissä puhutut suomalaismurteet olivat. Ensimmäinen kielentutkija, ▷

joka on kuvannut perusteellisemmin Inkerinmaalla puhuttuja kielimuotoja, oli Volmari Porkka. Myöhemmät tutkijat, esimerkiksi Ruoppila, ovat keskittyneet jonkin tietyn murteen kuvaamiseen. Vain muutamia Inkerin suomalaismurteiden yleiskatsauksia ja murrepiirteiden luetteloita on esitetty (Rapola, Leskinen). Väitöskirjassaan Lehto tarkastelee lähteidensä mukaisesti äyrämöis- ja savakkoalueiden murteita yhtenäisenä Inkerin suomalaismurteena. Hän kritisoi esimerkiksi Alvren ja Rapolan tutkimuksia siitä, että niissä aineiston alkuperä tai laajuus on epäselvä ja että ne eivät anna selkeää kuvaa Inkerin murteista.

Lehto on tutkimustaan varten joutunut käymään läpi suuret määrät Suomessa ja myös Virossa aikaisempina aikoina tallennettuja murrenauhoja, vaikka jo hänen keräämänsä uusi aineistokin on ollut suuritöinen koota ja käsitellä. Jos tekijällä olisi ollut käytettävissään arkistojen koko (yli 200 tunnin) nauha-aineisto valmiiksi litteroituina vertailumateriaalina, hän olisi voinut päästä selkeämpiin tuloksiin inkerinsuomen säilyneistä ja muuttuneista piirteistä. Oman ongelmansa muodostaa olemassa olevan vertailuaineiston eri-ikäisyys: jotkin kielennäytteet ovat sata vuotta vanhoja, jotkin aivan uusia. Tutkija toteaaakin (s. 35), ettei hän tiedä, minkälaista kieltä tai varianttia informantit puhuivat Inkerissä ollessaan. Siksi voisikin kysyä, miten voi tutkia säilymistä tai muuttumista, jos ei tiedä, mihin vertaa. Tervettä itsekritiikkiä Lehto toki osoittaa tutkimustaan ja sen lähtökohtia kohtaan todetessaan, että tutkimalla toisia murrepiirteitä tai haastatteleamalla toisia kielenoppaita olisivat tuloksetkin ehkä olleet toisenlaisia.

Kvantitatiivisen tutkimuksen kohteeksi tekijä on valinnut seuraavat morfologiset ja morfofonologiset piirteet: aktiivin indikatiivin imperfektin yksikön ja monikon 3. persoonan muodot, aktiivin 2. partisiipin

yksikkömuodot, yksikön illatiivimuodot ja persoonapronominit. Piirteiden valintakriteerinä on ollut, että ne kuuluvat kirjallisuudessa esitettyihin inkerinsuomalaismurteiden piirteisiin, esiintyvät taajaan kielenoppaiden puheessa ja että inkerinsuomi poikkeaa niissä selvästi suomen länsimurteista ja yleiskielestä. Tutkittujen piirteiden variaation Lehto on jakanut neljään ryhmään: suomen yleiskielen, nykyisen puhesuomen, inkerinmurteen tai jonkin muun suomen murteen mukaisiin ryhmiin. Problemaattiseksi näyttää muodostuvan nykypuhekielen mukainen ryhmä. Tekijän mukaan esim. loppu-*n:n* kato illatiivissa (*Suomee, metsää*), loppuheittoinen adessiivi (*meil*) tai aktiivin 2. partisiipin yksikön nominatiivimuodot *menny, ollu, tullu* kuuluvat nykypuhesuomeen, mutta koko Suomea ajatellen väite ei päde. Ehkä olisikin ollut viisasta rajata vertailtava puhesuomi lähinnä eteläiseksi puhesuomeksi tai nimittää piirteitä nykypuhesuomessa ekspansiivisiksi.

Neljään ryhmään jako asettaa myös eri maissa asuvat inkeriläiset jo etukäteen eriarvoiseen asemaan, koska arvatenkin esimerkiksi Komissa ja ehkä Kanadassakin asuvilla kontaktit nykypuhesuomeen ovat olleet aika vähäisiä. Joidenkin kielenoppaiden kontaktit ovat saattaneet olla pelkästään saatavilla olleen kirjallisuuden varassa. Lehto on laskenut viiden kvantitatiivisesti tutkitun piirteen avulla kielenoppailleen murteellisuusindeksit, mikä ehkä tutkimusaiheen kannalta onkin järkevää; samoilla tiedoilla hän kuitenkin olisi voinut laskea muitakin indeksejä, esimerkiksi yleiskielen mukaisen indeksin. Tutkimustulosten kannalta selkeitä ja erottelevia inkerinmurteen piirteitä ovat aktiivin 2. partisiippi (*voint, tietänt*), imperfektin monikon 3. persoona (*antoit, varastiit*) ja persoonapronominit (*mie, hää, miul*). Sen sijaan ongelmallisempia ovat imperfektin yksikön 3. persoona (*sano, olii, män, riitti*) ja yksikön illatiivi

(*tyynyrii, uuniihen, vokkihen*), joissa muoto riippuu taivutustyyppistä ja joissa kaikista muodoista ei olekaan erotettavissa erikseen inkerinmurteen mukaisia variantteja.

Pelkinä murreindikaattoreina Lehto on tarkkaillut kielenoppaiden puheesta seuraavia 15:tä piirrettä: sijaispidennystä, hyperkorrekteja muotoja, preesensin yksikön 3. persoonan muotoja, *lOi*-monikkoa, eksessiiviä, possessiivisuffikseja, inkerinmurteisia verbejä, ensitavun vokaalista, monikon genetiiviä, epäsuomalaisia iän ja vuosien ilmaisemistapoja, prepositioiden epätavallista käyttöä, persoonapronominien partitiiviobjekteja (akkusatiiviobjektin asemesta), *iA*-yhtymiä ja konsonanttiyhtymiä *tr* ja *pr*. Näistä piirteistä erittäin yleisiä olivat sijaispidennys (*kylääs, häviis*), hyperkorrektit muodot (*huomaattu, syksyyllä*) ja inkerinmurteiset verbit (*mäni, tehä*). Suhteellisen vähän esiintyi puolestaan inkerinmurteista monikon genetiiviä (*lapsiin, hiiliin*), epäsuomalaisia iän (*minul oli yheksäntoista vuotta*) ja vuoden (*nelikymment kuudennel vuotel*) ilmauksia, prepositioita (*perä sovan*) ja *iA*-yhtymiä (*sokia, valkiaa*).

Tutkimuskohteeksi valittu persoonapronominien objektimuoto ei kuitenkaan ole niin selvästi sijoitettavissa inkerinmurteiseksi piirteeksi, kuin väitöskirjassa on tehty. Ikolaan viitaten tekijä toteaa, että suomen persoonapronominien objektimuodot voivat olla myös sääntöjenvastaisia. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä muistaa myös verbien erilainen aspektuaalinen luonne. Jos verbi voi ilmaista tapahtuman meneillään olevaa tai pitempää kestoaa (*olla tekemässä jotakin*), toistumista tai jotakin päättymätöntä tekemistä tai jos pronomini on monikollinen, on (persoonapronominin) partitiiviobjekti tavallisesti mahdollinen, vaikka sen merkitys on luonnollisesti toinen kuin akkusatiiviobjektin yhteydessä. Niinpä en pidä säännönvastaisina persoonapronominin muotoina esim. seuraavia: **meitä**

laitettii suuren uunin päälle, siellä meitä sitte tavaravaunuihe lastattii, sitten meitä tuotii, meitä ajettii aina pois sit. Helpompi on yhtyä tekijän näkemyksiin esimerkeissä **meitä** vihittii täällä, **minnuu** laitettii sit ihan yksin, **saksalainen meit** valtas, vaikka näihinkin tapauksiin voi kehitellä partitiiviobjektille sopivan kontekstin. Siksi laajemman kontekstin mukaanotto olisi selväntänyt tulkintaa.

Varsinaisten murrepiirteiden lisäksi Lehto mainitsee joitakin muresanoja, kun hän kuvaa yksittäisten kielenoppaiden puhetta. Liitteessä I on murre- ja lainasanoja lueteltu lähinnä etymologisesta näkökulmasta. Niiden funktio työn kannalta jää kuitenkin hämäräksi ja merkityskin vähäiseksi.

Manja Lehdon tutkimus osoittaa, että Ruoppilan esittämä imperfektin ensimmäisen persoonan *i:n* pidennys (*mie pyysii*) on levinnyt imperfektin yksikön 3. persoonaan (*olii, tulii, tekii, hakii, näkii, piäsi, pitii, osasi*), sillä maasta riippumatta 16 kielenoppaalla oli pidennysmuoto käytössä. Erittäin yleinen se oli Kanadassa. Persoonapronominien adessiivin käyttö on runsasta, ja erityisesti Komissa ja Inkerissä asuvat käyttävät adessiivia, ilmeisesti venäjän vaikutuksesta, ilmaisemaan ikää ja vuotta. Paria poikkeusta lukuun ottamatta hyperkorrekteja muotoja käyttävät eniten ne, joiden murteellisuusindeksi on noin 50, kun taas hyvin murteelliset (indeksi 82) eivät käytä hyperkorrekteja muotoja. Mielenkiintoista on, että persoonapronominin partitiiviobjektit (usein akkusatiiviobjektin asemesta) ovat erittäin yleisiä muualla kuin Suomessa asuvilla. Vieraiden kielten vaikutusta on selvästi prepositioiden käytön runsaus Suomen ulkopuolella asuvilla inkerinsuomalaisilla. Kaikkien 24 kielenoppaan keskiarvoinen murteellisuusindeksi on 59, joten tutkittujen murrepiirteiden voi sanoa säilyneen yllättävän hyvin. Jokainen infor-

mantti käytti ainakin noin kymmentä väitöskirjassa tutkittua murrepiirrettä.

Kiintoisa mutta odotettavissa oleva tulos on se, että inkerinsuomalaisten idiolektit muualla kuin Inkerissä eroavat murteellisuudeltaan suuresti, vaikka henkilöt asuvat samassa maassa tai samalla paikkakunnalla: Komista löytyi sekä murteellisin (indeksi 91,4) että vähiten murteellinen (indeksi 24,8) kielenopas. Vain Inkerissä asuvat ovat kaikki hyvin murteellisia (keskiarvoindeksi 72). Esimerkiksi Kanadassa asuvien indeksin keskiarvo on 41. Hyvä on kuitenkin muistaa, että inkerinsuomi on aina ollut venäjän vaikutuspiirissä, ja siksi siinä on jo ennestään venäjän vaikutuksesta johtuvia murrepiirteitä, jotka sitten taas vahvistuvat Inkerissä ja Komissa asuvien puheessa venäjän kielen kautta. Tekijän oletus itämurteiden (Imatra) ja länsimurteiden (Turku) alueella asuvien murre-eroista ei pitänyt paikkaansa.

Tutkimus osoitti, että nykyinkerinsuomen variaatio on suuri ja että erot eivät ole maiden ja kotiseutujen vaan yksilöiden välisiä. Nämä havainnot johtivat Manja Lehdon etsimään kotipaikan ja nykyisen asuinpaikan lisäksi muita syitä (ikä, sukupuoli, koulutusaste, muuttoikä) idiolektien eroihin ja yhtäläisyyksiin. Koska ei kielenoppaiden ikä-, sukupuoli- eikä maantieteellisenkään jakauma ole tasainen, voivat tulokset olla vain suuntaa antavia. Vuosina 1903–08 syntyneet miehet (indeksi 77) olivat murteellisempia kuin naiset (indeksi 64). Kuitenkin tämänikäisten naisten välillä oli suuria eroja, ja kaikkein vanhimman naisen murteellisuusindeksi oli vain 36. Vuosina 1912–16 syntyneistä murteellisimman indeksi on 87 mutta seuraavaksi murteellisimman 52. Tähän ikäryhmään kuuluvat kaikki ne, jotka olivat saaneet suomenkielistä kouluopetusta. Syytä siihen, miksi tässä ryhmässä oli vain naisia, tekijä ei mainitse. Syynä voinee olla paitsi miesten pelko haastattelua koh-

taan myös esimerkiksi sota tai Stalinin aikaiset puhdistukset. 1919–33 syntyneet nuorimmat kielenoppaat eroavat toisista esimerkiksi siinä, että kaikki eivät osaa lukea suomea. Nuoremmalla sisarella, joka ei osaa lukea suomea, murteellisuusindeksi oli 91, kun taas vanhemmalla, suomea lukevalla vain 36. Myöhäinen muuttoikä voi vaikuttaa myös murteellisuuden vähenemiseen, niin että isä on poikaa murteellisempi. Monenlaisten kielenulkoisten tekijöiden vaikutusta voi havaita esimerkiksi siinä, että aineiston vanhimmalla kielenoppaalla, joka oli 40-vuotiaana muuttanut Inkeristä Suomeen, pysynyt yksinäisenä ja osallistunut aktiivisesti kirkko- ja kuorotoimintaan, oli murteellisuusindeksi 35,6. Sen sijaan hänen vähän nuoremmalla veljellään, joka Inkerissä oli kotitalossaan työtä tehnyt maanviljelijä ja joka oli sitten muuttanut perheineen Suomeen samalla paikkakunnalle kuin sisarensa, indeksi oli 75,4. Tulokset ovat siis osin varsin yllättäviäkin. Kaiken kaikkiaan kielenulkoisten tekijöiden huomioon ottaminen jää yksittäisten toteamusten tasolle ja yleistyksyet puuttuvat. Toisaalta Lehdon puolustuksena ovat idiolektien suuret erot, joista kovin paljon yleistyksiä ei voi tehdä. Päätelmät sukupuolen mukaisesta variaatiosta jäävät vähäisiksi, vaikka aineiston luokittelussa oli yhtenä ulkoisena tekijänä sukupuoli.

Väitöskirjassaan Manja Lehto on siis tutkinut, missä määrin inkerinsuomi on säilynyt ja muuttunut eri puolilla maailmaa. Kielen muuttumista ja säilymistä koskeva teoriaisuus ja siihen liittyvä lähdekirjallisuus on vähäistä tässä väitöskirjassa, jonka nimikin edellyttäisi muuttumisen ja säilymisen laajempaa tarkastelua eikä pelkästään kuvausta nykyisistä inkerinmurteisista idiolekteista. Liian vähälle huomiolle koko tutkimuksessakin on jäänyt se seikka, että inkeriläisten suomi elää toisissa maissa aivan toisenlaisen kielen ympäröimänä

ja toisissa taas sukukielen tai vain erilaisen murteen ympäröimänä.

Muutenkin lähteiden käyttö on joissakin kohdin satunnaista. Esim. vokaalienvälisen *h*:n käsittelyssä tekijä viittaa Rauman seudun *h*:n esiintymisiin, vaikka saatavilla olisi ollut Harri Mantilan kattava *h*-tutkimus. Samoin lähdemateriaalia yleiskielen sijamuotojen ja esimerkiksi persoonapronominien frekvensseistä olisi ollut saatavissa esim. oululaisista oppinäytetöistä. Rapola esittää tiettyjen illatiivivarianttien kehittyneen myöhäiskantasuomen aikana, mutta tekijä kuitenkin Rapolaan viitaten puhuu varhaiskantasuomesta.

Kysymyksiä herättää termin *popular dialect* käyttö. Tavallisesti näkee käytettävän termiä *vernacular* tai *regional dialect*. Samoin epäselväksi jää, mitä Lehto tarkoittaa sanalla *interferenssi*. Myös sana *un-Finnish* käytettynä inkerinsuomen piirteistä voi johtaa harhaan. Kuuluuhan murre kuitenkin suomen murteisiin. Voi kysyä myös, millä tavoin tekijä määrittelee ensitavun vokaaliston tai konsonanttiyhtymät *tr* ja *pr* morfologiseksi tai morfofonologiseksi piirteeksi.

Joitakin lipsahduksia ja kirjoitus- ja tavutusvirheitäkin on väitöskirjaan jäänyt. Sivulla 15 ja 27 tekijä väittää muuttoliikkeen Inkeriin jatkuneen toiseen (!) maailmansotaan asti. Sivulla 17 sanotaan inkeriläisten määrän vähentyneen sotien välisenä aikana 50 000 henkeä ja että heidän määränsä oli toisen (!) maailmansodan alussa 90 000 henkeä. Viite Kettuseen ja väite partisiipin alkuperäisestä loppu-*k*:sta sivulla 49 ovat virheellisiä. Savakkomurteiden *hen*-suffikseja käsiteltäessä (s. 55) jää *pais-ti*-sanana pitkä vokaali hämäräksi, ja samalla sivulla tekijä puhuu myös erilaisista varlatotyypeistä, vaikka kaikki esimerkit ovat supistumavartaloista. Illatiiveiksi on luokiteltu latiiivit *kotio* ja *kotia* (esim. s. 72, 100). Pahantahtoinen lukija voisi päästä väärään

ymmärrykseen myös sivulla 23, jossa tekijä sanoo itämurteiden konsonanttiyhtymän (*kakla, putro*) edustuvan diftongina (*kaula*) tai pitkänä vokaalina (*puuro*). Assimilaation selittäminen *n*:n yhteydessä (*men+nyt*) lienee myös lipsahdus (s. 49).

Väitöskirjassa on runsaasti taulukoita ja kuvioita, jotka enimmäkseen ovat selkeitä ja helposti luettavia. Joidenkin kuvioiden tulkinta (esim. s. 171) ei ole kuitenkaan lukijalle helppoa. Tähän seikkaan puuttui myös väitöstilaisuuden jälkeen ylimääräisenä opponenttina esiintynyt dosentti Eric De Geer. Hän totesi puutteita myös tutkimuksen metodeissa ja tekniikoissa omasta sosiaalitieteilijän näkökulmastaan. Hän pohti mm. iän, sukupuolen, syntymäseudun ja muuttosuunnan vaikutuksia ja oli laatinut Lehdon aineiston pohjalta uusia karttoja ja kuvioita.

Kielestä on tullut inkeriläisille kotimaa, jolla ei ole maantieteellisiä rajoja, toteaa Manja Lehto väitöskirjassaan. Vaikka viime vuosina Inkeriä käsitteleviä kirjoja on julkaistu yli kolmekymmentä ja artikkeleita yli viisikymmentä, julkaistua kielitieteellistä tutkimusta on toistaiseksi vähän. Lehto on nyt mielenkiintoisella ja suuriakin konkreettisia ponnisteluja vaatineella tutkimuksellaan täyttänyt tätä aukkoa ansiokkaasti. ■

HELENA SULKALA

Oulun yliopisto,

Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitos, PL 111, 90571 Oulu

Sähköposti: *Helena.Sulkala@Oulu.Fi*